

STANDARD ZA PROTIVMINSKE AKCIJE U BiH

POGLAVLJE 3.

TEHNIČKO IZVIĐANJE U PROCESU VRAĆANJA POVRŠINE (LAND RELEASE)

*Do sada su urađena samo tri poglavlja Standarda za protivmiske akcije (PMA) u BiH i to:
Poglavlje 1. Vraćanje površine;
Poglavlje 2. Netehničko izviđanje i
Poglavlje 3. Tehničko izviđanje u procesu vraćanja površine (Land Release).
Do izrade ostalih poglavlja ovog Standarda će se, umjesto nedostajućih poglavlja
primjenjivati odgovarajuća poglavlja Standarda za uklanjanje mina i NUS u BiH.*

SADRŽAJ

1.	SKRAĆENICE	3
2.	TERMINI I DEFINICIJE.....	4
3.	CILJ TEHNIČKOG IZVIĐANJA.....	9
4.	MAPA TOKA PROCESA	10
5.	OPERACIJE TEHNIČKOG IZVIĐANJA.....	11
6.	PROCEDURA RADA U ISTRAŽNOJ STAZI	13
7.	MAŠINSKA PRIPREMA U TEHNIČKOM IZVIĐANJU	13
8.	UPOTREBA PASA U TEHNIČKOM IZVIĐANJU	14
9.	IZVJEŠTAVANJE	15
10.	ULOGE U PROCESU TEHNIČKOG IZVIĐANJA	15

1. SKRAĆENICE

BiH	Bosna i Hercegovina
BHMAC ..	Centar za uklanjanje mina u BiH
CI	Ciljana istraga
ESZR	Eksplozivna sredstva zaostala iz rata
GIS	Geografski informacioni sistem
KK	Kontrola kvaliteta
MSP	Minski sumnjivo područje
NES	Napuštena eksplozivna sredstva
NTI	Netehničko izviđanje
NUS	Neeksplozirana ubojna sredstva
OK	Osiguranje kvaliteta
PMA.....	Protivminske akcije
POPO	Potvrđeno opasna površina
SI	Sistematska istraga
SOP	Standardne operativne procedure
SOPPO	Sumnjivo opasna površina
TI	Tehničko izviđanje

2. TERMINI I DEFINICIJE

U cilju usaglašavanja sa međunarodnim standardima, u zagradi je napisan odgovarajući termin na Engleskom jeziku, koji je u skladu sa standardom IMAS 04.10.

Centar za uklanjanje mina u BiH – BHMACH (Mine Action Centre (MAC))

Centar za uklanjanje mina u BiH (BHMACH) je institucija osnovana na državnom nivou i to Zakonom o deminiranju u BiH („Službeni glasnik BiH“ broj: 5/02) kao stručna služba Komisije za deminiranje u BiH.

Ciljana istraga - CI (Targeted investigation)

Ciljana istraga (CI) je aktivnost traženja naznaka miniranosti na osnovu lokacijski određenih dokaza o postojanju mina u SOPO i POPO korištenjem tehničkih metoda.

Deminerska organizacija (Mine action organization)

Deminerska organizacija je organizacija koja može biti registrovana kao vladina, nevladina ili komercijalna, a koja je akreditovana za provođenje jedne ili više protivminskih akcija.

Direktni dokazi miniranosti

Direktni dokazi miniranosti su takvi dokazi koji ukazuju na izvjesno postojanje mina na površinama na koje se odnose.

Napomene:

Sa stanovišta izvjesnosti pronalaska mina na koje dokazi miniranosti upućuju, oni se mogu podijeliti na direktne i indirektne.

Podjela dokaza na direktne i indirektne ima samo jednu svrhu, a to je razvrstavanje minski sumnjivih površina na SOPO (indirektni dokazi) i POPO (direktni dokazi).

Eksplzivna sredstva zaostala iz rata - ESZR (Explosive Remnants of War (ERW))

Eksplzivna sredstva zaostala iz rata (ESZR) su napuštena eksplozivna sredstva (NES) i neeksplozivna ubojna sredstva (NUS).

Geografski informacioni sistem - GIS (Geographical Information System)

Geografski informacioni sistem (GIS) je organizovan sistem kompjuterskog hardvera i softvera, geografskih podataka i osoblja zaduženog za efikasno prikupljanje, pohranjivanje, ažuriranje, rukovanje, analizu i prikaz svih oblika informacija vezanih za geografski određene informacije.

Indirektni dokazi miniranosti

Indirektni dokazi miniranosti su takvi dokazi koji ukazuju na neizvjesno postojanje mina na površinama na koje se odnose.

Napomene:

Sa stanovišta izvjesnosti pronalaska mina na koje dokazi miniranosti upućuju, oni se mogu podijeliti na direktne i indirektno.

Podjela dokaza na direktne i indirektno ima samo jednu svrhu, a to je razvrstavanje minski sumnjivih površina na SOPO (indirektni dokazi) i POPO (direktni dokazi).

Istražna staza

Istražna staza je staza po kojoj rade demineri u ciljanoj ili sistematskoj istrazi manuelnom metodom (sa ili bez prethodne mašinske pripreme), od mjesta ulaska sa sigurne površine do površine za ciljanu istragu ili površine za sistematsku istragu, kao i unutar ovih površina sve do otkrivanja mina, ili naznaka miniranosti i određivanja definisane površine za čišćenje.

Komisija za deminiranje (National Mine Action Authority (NMAA))

Komisija za deminiranje je centralno tijelo za poslove deminiranja u BiH osnovano Zakonom o deminiranju BiH i koje radi u sastavu Ministarstva civilnih poslova BiH, te za svoj rad odgovara tom ministarstvu.

Kontrola kvaliteta – KK (Quality Control (QC))

Kontrola kvaliteta (KK) je dio upravljanja kvalitetom usmjerena na ispunjavanje zahtjeva kvaliteta (ISO 9000:2000).

Napomena:

*Kontrola kvaliteta odnosi se na inspekciju gotovog proizvoda. U slučaju **humanitarnog deminiranja**, gotovi proizvod je očišćena površina.*

Mina (Mine)

Mina je ubojito eksplozivno sredstvo koje se postavlja na ili ispod površine tla ili neke druge površine, kako bi detonirala uslijed prisustva, blizine ili kontakta sa osobama, ili vozilom, a s ciljem nanošenja ljudskih žrtava i prouzrokovanja štete na materijalno- tehničkim sredstvima.

Minski sumnjivo područje – MSP

Minski sumnjivo područje (MSP) je površina koja se sastoji od SOPO i POPO jedne ili više minski ugroženih zajednica (obuhvaćenih u potpunosti ili djelimično), a koja je odabrana da se kao jedna logična cjelina tretira procesom vraćanja površine (Land Release process).

Napomena:

MSP u toku NTI može biti i prošireno.

Kroz NTI se analiziraju i sve informacije iz područja u okolini MSP koje mogu uticati na donošenje odluka o dijelovima MSP.

Napušteno eksplozivno sredstvo - NES (Abandoned Explosive Ordnance (AXO))

Napušteno eksplozivno sredstvo (NES) je eksplozivno sredstvo koje nije upotrijebljeno za vrijeme oružanog sukoba, koje je iza sebe ostavila ili odbacila neka od sukobljenih strana, a koji više nije pod kontrolom strane koja ga je ostavila ili odbacila. NES može ili ne mora biti naoružano ili drukčije pripremljeno za upotrebu (CCW protokol V).

Netehničko izviđanje - NTI (Non-Technical Survey)

Netehničko izviđanje (NTI) je aktivnost kojom se prikupljaju i analiziraju informacije o prisustvu, vrsti i rasporedu mina bez upotrebe tehničkih metoda.

Napomena:

Iako se u netehničkom izviđanju ne koriste tehničke metode, postoji čvrsta veza između netehničkog i tehničkog izviđanja. U netehničkom izviđanju se određuju površine koje će biti tehnički izviđane. U netehničkom izviđanju se analiziraju sve informacije koje su prikupljene tehničkim izviđanjem i donosi odluka o daljnim aktivnostima.

Neeksplozivno ubojno sredstvo - NUS (Unexploded Ordnance (UXO))

Neeksplozivno ubojno sredstvo (NUS) je sredstvo koje je naoružano ili drukčije pripremljeno za upotrebu i upotrijebljeno. NUS je ispaljeno, bačeno, lansirano ali još uvijek neeksplozivno bilo zbog kvara, što je tako projektovano, ili iz bilo kojeg drugog razloga.

Očišćena površina

Očišćena površina (m²) je definisana površina očišćena putem uklanjanja i/ili uništavanja svih mina i ESZR do zahtijevane dubine.

Osiguranje kvaliteta – OK (Quality Assurance (QA))

Osiguranje kvaliteta (OK) je dio upravljanja kvalitetom usmjeren na uspostavu povjerenja da će postavljeni zahtjevi za kvalitetom biti ispunjeni (ISO 9000:2000).

Napomena:

Svrha osiguranja kvaliteta u humanitarnom deminiranju je da potvrdi da su procedure upravljanja i operativne procedure za deminiranje odgovarajuće, da se primjenjuju, te da će propisani zahtjevi biti dostignuti na siguran, efektivan i efikasan način.

Interno osiguranje kvaliteta provode same deminerske organizacije.

BHMAC provodi vanjske inspekcije.

Otkazana površina (Cancelled area)

Otkazana površina (m²) je definisana površina za koju je zaključeno da ne sadrži dokaze zagađenosti minama nakon provođenja NTI sumnjivo i/ili potvrđeno opasne površine.

Napomene:

Radi se o površini za koju je zaključeno da ne sadrži mine, a koja nije tretirana tehničkim metodama, što ne znači da za zaključivanje da na ovoj površini nema mina nisu upotrijebljene informacije sa susjednih površina koje su tehnički izviđane ili čišćene.

Zatečene površine bez utvrđenog rizika određene kroz ranije generalno izviđanje će biti tretirane kao otkazane površine.

Potvrđena opasna površina - POPO (CHA-Confirmed Hazardous Area)

Potvrđena opasna površina (POPO) je površina gdje je prisutnost mina već dokazana na osnovu direktnih dokaza o postojanju mina.

Napomena:

Zatečene rizične površine koje su rezultat dosadašnjeg generalnog izviđanja će biti tretirane kao POPO.

Preostali rizik (residual risk)

Preostali rizik je onaj rizik koji preostaje nakon što se iscrpe svi razumni napori da se identifikuju i dokumentuju zagađene površine, ili da se ukloni prisustvo ili sumnja na mine, ili ESZR.

Protivminske akcije – PMA (Mine action)

Protivminske akcije (PMA) su aktivnosti koje imaju za cilj smanjenje socijalnog, ekonomskog i ekološkog uticaja mina i eksplozivnih sredstava preostalih iza rata, uključujući neeksplozivnu kasetnu podmuniciju.

Napomena:

U protivminskim akcijama ne radi se isključivo o deminiranju, nego o ljudima i društvima, kao i o tome kako protivpješadijske mine i zagađenost eksplozivnim sredstvima djeluju na njih. Cilj protivminskih akcija je smanjenje rizika od mina i ESZR do nivoa u kojem ljudi mogu sigurno živjeti, zatim rješavanje problema žrtava, te razvoj ekonomije, društva i zdravlja koji mogu krenuti naprijed bez prepreka, a koje nameće zagađenje minama i eksplozivnim sredstvima preostalim iza rata. Protivminske akcije sastoje se od pet komplementarnih grupa aktivnosti:

- a) *MRE – upozoravanje na opasnosti od mina;*
- b) *Humanitarno deminiranje, tj. izviđanje, izrada karata, obilježavanje i čišćenje mina i eksplozivnih sredstava preostalih iza rata;*
- c) *Pomoć žrtvama mina, koja uključuje rehabilitaciju i ponovno uključivanje u društvo;*
- d) *Uništavanje zaliha; i*
- e) *Zagovaranje nekorištenja protivpješadijskih mina.*

Reducirana površina (Reduced land)

Reducirana površina (m²) je definisana površina za koju je zaključeno da ne sadrži dokaze zagađenosti minama, a nakon provođenja tehničkog izviđanja SOPO i/ili POPO.

Napomena:

Zatečene tehnički izviđene površine, kao i površine bez utvrđenog rizika kroz CI će biti tretirane kao reducirane površine.

Sistematska istraga - SI (Systematic investigation)

Sistematska istraga je aktivnost traženja naznaka miniranosti na osnovu lokacijski neodređenih dokaza o postojanju mina u SOPO i POPO, uz korištenje tehničkih metoda.

Sumnjiva opasna površina - SOPO (Suspected Hazardous Area - SHA)

Sumnjiva opasna površina (SOPO) odnosi se na površinu na kojoj postoji osnovana sumnja za kontaminaciju, na osnovu indirektnih dokaza o postojanju mina.

Napomena:

Zatečene sumnjive površine koje su rezultat sistematskog izviđanja će biti tretirane kao SOPO.

Svi razumni naponi (All reasonable effort)

Svi razumni naponi podrazumijevaju minimalni prihvatljivi nivo napora uloženi u identifikaciju i dokumentovanje kontaminiranih površina, ili uklanjanje prisustva/sumnje na mine. Svi razumni naponi se smatraju upotrijebljenim kad je uvođenje dodatnih resursa neopravdano u odnosu na očekivani rezultat.

Tehničko izviđanje -TI (Technical survey)

Tehničko izviđanje (TI) je proces prikupljanja i analize podataka o prisustvu, vrsti i rasporedu mina korištenjem prikladnih tehničkih metoda, kako bi se jasnije odredilo gdje je kontaminacija minama prisutna a gdje nije. TI se provodi kroz ciljanu i/ili sistematsku istragu.

Upravljanje kvalitetom (Quality Management (QM))

Upravljanje kvalitetom podrazumijeva koordinisane aktivnosti na usmjeravaju i kontrolisanju organizacije u smislu kvalitete (ISO 9000:2000).

Vraćanje površine (Land release)

Vraćanje površine je proces primjene svih razumnih napora kako bi se identifikovala i uklonila svaka prisutnost i sumnja na mine kroz NTI, TI i/ili čišćenje.

3. CILJ TEHNIČKOG IZVIĐANJA

Tehničko izviđanje (TI) je proces u kojem se, korištenjem odgovarajućih tehničkih metoda, potvrđuju postojeće, te prikupljaju i analiziraju nove informacije o prisustvu, vrsti i rasporedu mina.

TI provode akreditovane deminerske organizacije, a upravljanje i nadzor vrši BHMACH.

TI ima za cilj odgovarajućim tehničkim metodama i procedurama na terenu locirati dokaze miniranosti, te odrediti granice minirane površine ako ona postoji, ili ukloniti sumnju na mine na površini na koju se dokazi miniranosti odnose.

U TI se mogu koristiti tri metode, i to: manuelna metoda, manuelna metoda sa mehaničkom pripremom i manuelna metoda sa pregiranjem.

TI se provodi kroz ciljanu i sistematsku istragu.

Ciljana istraga je ulazak tehničkim metodama u sumnjivo opasnu (SOPO) i potvrđeno opasnu površinu (POPO) kada se informacije o miniranosti mogu locirati na konkretnu površinu.

Sistematska istraga je ulazak tehničkim metodama u SOPO i POPO kada se informacije o miniranosti ne mogu locirati na konkretnu površinu, nego se odnose na šire područje.

Operativni plan za TI, je sastavni dio Izvještaja o NTI i sadrži sve potrebne podatke za svaku pojedinačnu ciljanu i/ili sistematsku istragu.

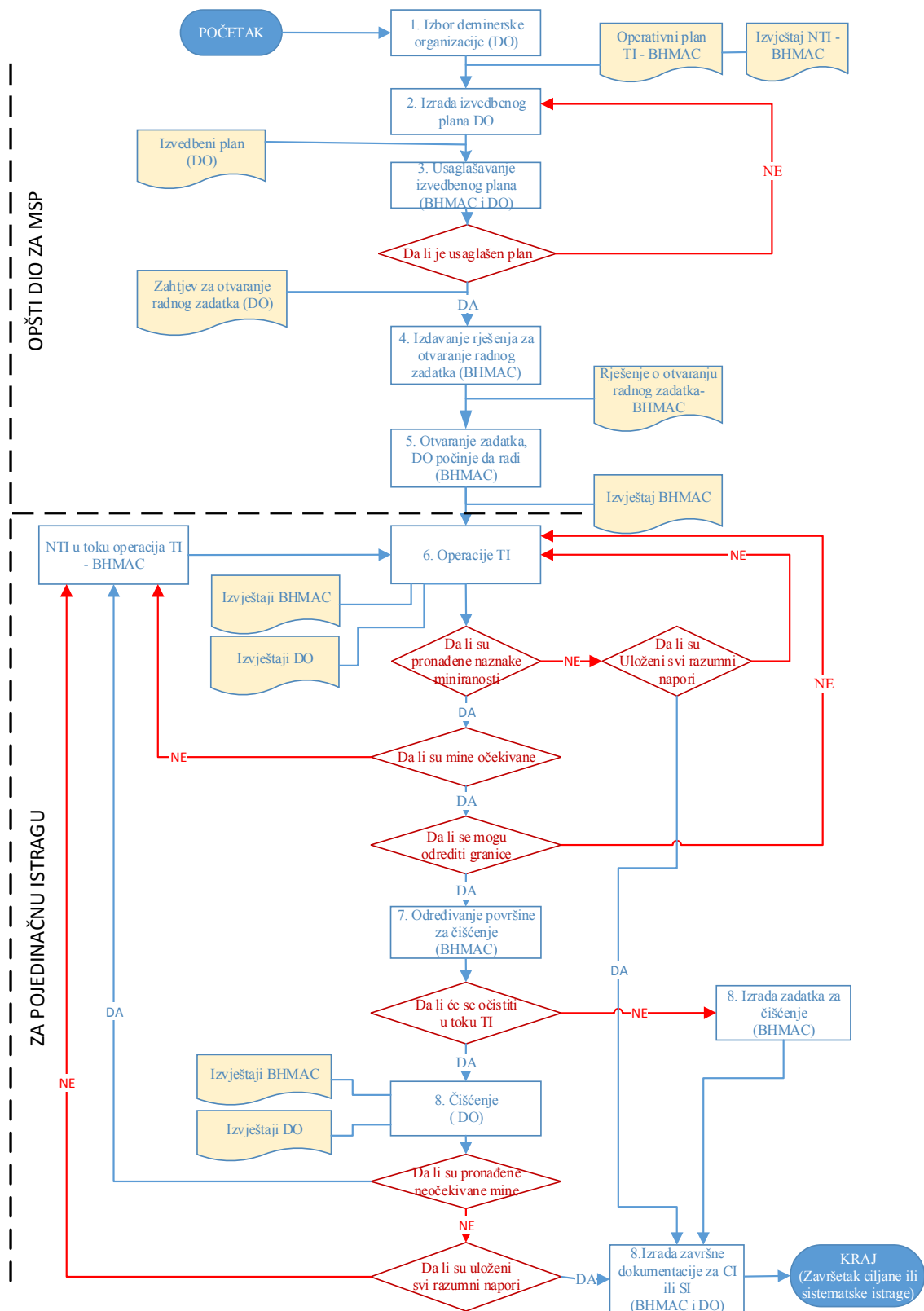
U Operativnom planu za TI je određena tehnička metoda za svaku ciljanu ili sistematsku istragu.

U toku procesa TI, ukoliko se pokaže opravdano, može se primijeniti i druga tehnička metoda.

Osiguranje i kontrolu kvaliteta nad operacijama TI vrši BHMACH u skladu sa zahtjevima Standarda PMA u BiH - poglavlje - Osiguranje kvaliteta.

4. MAPA TOKA PROCESA

Mapa procesa pojedinačne ciljane istrage (CI) ili sistematske istrage (SI) u operacijama tehničkog izviđanja (TI) u procesu vraćanja površine (LAND RELEASE)

5. OPERACIJE TEHNIČKOG IZVIĐANJA

Deminerska organizacija koja će provoditi operacije TI mora biti akreditovana od strane BHMAC-a.

BHMAC će upoznati deminersku organizaciju sa svim prikupljenim informacijama, topografskim kartama i predloženim operativnim planom.

Operativni plan TI je dio izvještaja o NTI i sastoji se od pojedinačnih planova za svaku ciljanu i sistematsku istragu.

Prije početka radova, deminerska organizacija mora izraditi i dostaviti izvedbeni plan, a na osnovu operativnog plana.

U cilju što kvalitetnije izrade izvedbenog plana, deminerske organizacije će analizirati sve dostupne informacije, a izlaskom na MSP će pokušati doći do dodatnih informacija kako bi se što efikasnije identifikovali svi podaci o miniranosti.

Deminerska organizacija u izvedbenom planu mora prikazati planiranu strukturu timova na radilištu prema planiranim aktivnostima.

Na osnovu planirane strukture navest će se: pojedinačne odgovornosti osoba iz planirane strukture sa njihovim ovlaštenjima i akreditacijama, deminerska oprema, mašine za deminiranje, vrsta i tip metal detektora, kao i akreditacija prega.

Izvedbeni plan sadrži optimalan izbor metoda, sredstava i raspored istražnih staza, te procijenjeni period angažovanja resursa.

Pored navedenog, izvedbeni plan sadrži i mjesta ulaska istražnim stazama u SOPO i POPO.

U izvedbenom planu deminerska organizacija utvrđuje plan povezivanja sa lokalnom zajednicom, kako bi svojim saznanjima i informacijama aktivno učestvovala u uklanjanju opasnosti od mina.

U slučaju da deminerska organizacija prikupi i dokumentuje nove informacije o miniranosti, o tome će obavijestiti BHMAC, koji će na osnovu novih informacija dopuniti prijedlog operativnog plana.

Nakon što BHMAC dopuni prijedlog operativnog plana, deminerska organizacija i BHMAC usaglašavaju i potpisuju izvedbeni plan.

Izvedbeni plan će se mijenjati/dopunjavati u toku operacija TI u zavisnosti od rezultata ciljanih i/ili sistematskih istraga, ili prikupljanjem novih informacija o miniranosti netehničkim metodama.

Organizacija radilišta sa postavljenim minimumima za namjenske površine i reference radilišta vrši se u skladu sa zahtjevima Standarda PMA u BiH – poglavlje Organizacija radilišta.

U toku radova provode se sigurnosne mjere definisane u skladu sa zahtjevima Standarda PMA u BiH - poglavlje Sigurnost.

Organizacija medicinske potpore i evakuacija ranjenika vrši se u skladu sa zahtjevima Standarda PMA u BiH - poglavlje Medicinska potpora i evakuacija ranjenika.

Ako se u toku operacija TI pronađu mine koje su očekivane, određuju se granice površine za čišćenje.

Ako se kroz definisani raspored istražnih staza ne pronađu očekivane mine ili naznake miniranosti, deminerska organizacija i BHMACH dokumentovati će do tada provedene aktivnosti.

Nakon dokumentovanja provedenih aktivnosti, ponovo se kroz NTI analiziraju do tada prikupljene informacije i pokušavaju prikupiti nove.

Nakon toga, BHMACH u saradnji sa deminerskom organizacijom donosi odluku:

- o tretiranoj površini i operativnom usmjeravanju, koja se odnosi na izmjenu pravca i rasporeda istražnih staza, ili
- o tretiranoj površini i definisanju nove površine za ciljanu istragu.

Ako se u toku operacija TI pronađu mine koje nisu očekivane, čisti se površina oko neočekivane mine zavisno od tipa mine, načina ratovanja, konfiguracije terena itd.

Zbog neočekivanih mina procjena miniranosti se mora vratiti na NTI i ponovnu procjenu svih informacija, te traženje dodatnih informacija o nađenim minama i njihovom porijeklu ili rasporedu.

Nakon ponovnog NTI vrši se procjena granica površine za čišćenje i po potrebi sigurnosna zona oko čišćene površine.

Istražne radne staze vode se na maksimalnom rastojanju od 10 m, a ako su neočekivane nagazne mine, potrebno je u pravcu postavljanja izvršiti probijanje istražnih radnih staza na rastojanju manjem od 10m.

Operacije TI se planiraju i izvode tako da pruže visok nivo povjerenja u pronalazak postojećih mina, ili pronalazak referentne tačke iz potvrđenih informacija o miniranosti u cilju uklanjanja mina ili određivanja zadatka za čišćenje.

Operacije TI prestaju kad BHMACH u saradnji sa deminerskom organizacijom zaključi da su uloženi svi razumni naponi u lociranju i određivanju granica kontaminiranih površina, ili uklanjanje prisustva/sumnje na mine.

Svi razumni naponi u TI su uloženi kad su se istražile, odredile ili otklonile sve poznate sumnje (direktni i indirektni dokazi) tehničkim metodama, te dokumentovalo na koji način je to urađeno.

6. PROCEDURA RADA U ISTRAŽNOJ STAZI

Redoslijed aktivnosti osnovne procedure rada u radnoj stazi opisan je u Standardu za PMA u BiH i ne mijenja se, dok se sljedeće procedure mijenjaju sljedeće procedure:

Traženje i pronalaženje mina/ESZR metal detektorom: Prelazak „glave“ metal detektora preko sumnjive površine se vrši paralelno baznoj letvi i površini tla, brzinom kretanja „glave“ metal detektora u skladu sa preporukama proizvođača za dati detektor, na visini što bliže tlu, a maksimalno do 5 cm od tla, sa jednim prelazom u širini radne staze od 1,2 m, a u povratku napredujući za pola „glave“ detektora (na ovaj način se svaki cm sumnjive površine prelazi dva puta).

Ispitivanje indikacije metal detektora pipalicom. Ukoliko detektor indicira (daje signal), označiti mjesto i početi sa propipavanjem indikacije minimalno 10 cm ispred tačke signala i u širinu 20-30 cm (ovisno o jačini signala). Pipalica se ubada u zemlju ravnomjerno pod uglom od 30°, u razmacima od 5 cm (osim ako očekujemo mine Goraždanke) i u dubinu minimalno 10 cm od nivoa tla.

Obilježavanje istražne staze se vrši na svakih 5m sa jedne strane staze. Sa druge strane se, također, obilježavanje vrši na svakih 5m, ali pomjereno za 2,5 m u odnosu na kočic sa druge strane staze.

7. MAŠINSKA PRIPREMA U TEHNIČKOM IZVIĐANJU

Mašinska priprema u humanitarnom deminiranju ima niz prednosti, a neke od njih su: olakšanje rada deminera, povećanje efikasnosti procesa deminiranja, smanjenje rizika za deminersko osoblje.

Mašinska priprema u TI (ciljanom ili sistematskom istragom) može imati i manje negativne uticaje. Mašinska priprema može uticati na preciznost određivanja položaja mine ili naznake miniranosti, što je osnovni zadatak u ciljanom i sistematskom istrazi. Ovaj uticaj se manifestuje kroz pomjeranje mine radnim alatom mašine, namotavanje poteznih žica tako da se ne može utvrditi precizna lokacija pronalaženja i pravac pružanja, moguće zagrtanje nadzemnih mina, moguće potiskivanje podzemnih mina točkom ili gusjenicom na veću dubinu, prekopavanje i zagrtanje eventualnih otisaka eksplozija mina i otisaka uklonjenih (posebno protivtenkovskih) mina.

Ciljana i sistematska istraga zasnivaju se na manuelnoj metodi kojoj može, a i ne mora prethoditi mašinska priprema.

Odluka o tome da li će na nekom dijelu istražne staze biti prethodno primijenjena mašinska priprema i do koje dubine uznemiravanja tla, mora biti donesena za svaku mikrolokaciju (dio istražne staze) posebno, uvažavajući sve specifičnosti te mikrolokacije, a naročito: očekivane vrste i raspored mina, reljef, vegetaciju, sastav tla, vrstu i karakteristike raspoložive mašine, prednosti koje će dati mašinska priprema i eventualne negativne uticaje na otkrivanje mina i naznaka miniranosti.

Ovu odluku donosi BHMAC, a nakon konsultacija sa vođom radilišta.

Mašinska priprema u ciljanoj i sistematskoj istrazi može se svoditi samo na uklanjanje vegetacije ili na nestandardno uznemiravanje (dubina uznemiravanja tla do 10 cm), kao i na standardno uznemiravanje (dubina uznemiravanja 10 i više cm).

Istražna staza u TI se vodi na isti način (gore opisana procedura rada u istražnoj stazi) bez obzira na to da li je na površini kojom se vodi istražna staza prethodno urađena mašinska priprema i bez obzira na dubinu do koje je urađena mašinska priprema.

Mašinska priprema u TI se u osnovi radi tako da se na trasama (nekim, svim, ili na dijelovima) koje su planirane za vođenje istražnih staza prethodno uradi mašinska radna staza.

Izuzetno, kada se to procijeni kao svrsishodno, moguće je mašinski pripremiti cijelu površinu predviđenu za ciljano ili sistematsku istragu, ili neke njene dijelove. Nakon mašinske pripreme voditi istražne staze kako je i planirano.

Kad god je to moguće, potrebno je nakon jedne mašinske radne staze (a nekad i njenog manjeg dijela) uraditi istražnu stazu radi otkrivanja eventualnih mina ili naznaka miniranosti, jer one mogu uticati na odluku o daljnjim radovima na ciljanoj ili sistematskoj istrazi.

Mašinska priprema se, u svim ostalim aspektima koje ovaj Standard ne obrađuje, vrši u skladu sa Standardom PMA u BiH - poglavlje Mehanička priprema zemljišta i SOP-om organizacije.

8. UPOTREBA PASA U TEHNIČKOM IZVIĐANJU

Upotreba pasa u TI, tj. redosljed aktivnosti osnovne procedure rada, vrši se u skladu sa zahtjevima Standarda PMA u BiH - poglavlje Pregiranje i SOP organizacije.

9. IZVJEŠTAVANJE

Sakupljene, ubilježene i prijavljene informacije timova za TI su esencijalna komponenta procesa vraćanja površine. Ukoliko je kvaliteta informacija prikupljenih za vrijeme TI niska, ili ukoliko je kvalitetna informacija loše ubilježena i prijavljena, proces vraćanja površine bit će neefikasan i može izgubiti na vjerodostojnosti kod zainteresovanih strana.

Izveštaj treba identifikovati operativne odluke donesene za vrijeme TI, kao i dokaze koji su bili osnova za donošenje odluka.

U toku operacija TI deminerska organizacija koristi standardne izvještaje propisane od strane BHMACH-a, i to:

1. Izvedbeni plan,
2. Sedmični izvještaj o aktivnostima TI /čišćenja i
3. Završna dokumentacija TI /čišćenja.

- *Forme izvještaja date su u prilogima (A,B i C).*

10. ULOGE U PROCESU TEHNIČKOG IZVIĐANJA

U skladu sa Zakonom o deminiranju BiH („Službeni glasnik BiH“, broj: 5/02) Centar za uklanjanje mina:

- a) priprema standard za TI;
- b) akreditira organizacije sposobne za provođenje TI;
- c) primjenjuje osiguranje i kontrolu kvaliteta u procesu TI;
- d) priprema dokumentaciju za TI (izvještaj o NTI);
- e) saraduje sa lokalnom zajednicom u cilju prezentovanja aktivnosti i prikupljanja novih informacija, te stvaranja povjerenja zajednice u površinu koja će se vratiti na korištenje;
- f) osigurava pristup podacima svim stranama u procesu;
- g) ažurira bazu podataka na osnovu prikupljenih i dokumentovanih podataka kroz TI.

U skladu sa Zakonom o deminiranju BiH („Službeni glasnik BiH“, broj: 5/02), deminerske organizacije koje provode TI:

- a) pribavljaju akreditaciju neophodnu za provođenje TI;
- b) razvijaju vlastiti SOP za provođenje TI;
- c) primjenjuju usvojene standarde za TI;
- d) zajedno sa BHMACH-om saraduju sa lokalnom zajednicom u cilju prezentovanja aktivnosti i prikupljanja novih informacija, te stvaranja povjerenja zajednice u površinu koja će se vratiti na korištenje.

Na osnovu člana 6. stav (1) tačka b) Zakona o deminiranju u BiH ("Službeni glasnik BiH", broj: 5/02), člana 3. tačka d), Odluke o osnivanju Komisije za deminiranje u BiH ("Službeni glasnik BiH", broj: 67/15), akta Centra za uklanjanje mina u BiH broj: DPA/02-02-3-2140/15 od 25.01.2016. godine, Komisija za deminiranje u BiH je konstatovala da je: Standard za protivminske akcije u BiH, Poglavlje 3. Tehničko izviđanje u procesu vraćanja površine (Land Release), prošao proceduru usaglašavanja u BHMAC-u kao stručnom tijelu Komisije.

Komisija za deminiranje u BiH na sjednici održanoj ____ .01.2016. godine, odobrila je Standard za protivminske akcije u BiH, Poglavlje 3. Tehničko izviđanje u procesu vraćanja površine (Land Release).

Komisija za deminiranje u BiH

Suvad Džafić _____

Mladen Mrkaja _____

Blažen Kovač _____

DEMINERSKA ORGANIZACIJA - IZVOĐAČ:

Broj:
Datum:

Za:

Predmet: **IZVEDBENI PLAN ZA MSP .....**

1. OSNOVNI PODACI O MSP-u

1.1. Naziv MSP:

1.2. Ukupna površina MSP: ..... km²

1.3. Definisane površine za tehničko izviđanje za Land Release:

1.3.1. **CI-1-** površina: min. ... m² max ..... m²

1.3.2. **CI-2-** površina: min. ... m² max ..... m²

1.3.3. **SI-2-** površina: min. ... m² max ..... m²

1.4. Vrsta aktivnosti: **Tehničko izviđanje**

2. SPISAK ANGAŽOVANOG OSOBLJA ZA MSP .....

R.br.	OSOBLJE	BROJ	FUNKCIJA, PREZIME I IME
1.	Rukovodeće		
2.	Deminer		
3.	Medicinar		
4.	Kerovođa		
	UKUPNO:		

3. SPISAK SREDSTAVA I OPREME

R. br.	NAZIV SREDSTAVA I OPREME	IZVOĐAČ	
		Marka i tip	kom
1.	Prsluk zaštitni		
2.	Vizir samonosivi		
3.	Metal detektor sa serijskim brojem		
4.	Mašina za deminiranje sa serijskim brojem		
5.	POEK		

4. PRIKUPLJENE INFORMACIJE PRIJE IZRADE IZVEDBENOG PLANA

Prema standardu za PMA u BiH, poglavlje 3, u cilju što kvalitetnije izrade izvedbenog plana, deminerske organizacije trebaju analizirati sve dostupne informacije iz operativnog plana, a izlaskom na MSP pokušati doći do dodatnih informacija, kako bi se što efikasnije identifikovali svi podaci o miniranosti.

Na osnovu tako prikupljenih informacija organizacija može:

- predložiti nove lokacije za CI ili SI;
- predložiti korekcije u granicama planiranim za CI i SI;
- predložiti promjene u načinu realizacije planiranih CI i SI, a koje za cilj imaju poboljšanja u upotrebi raspoloživih resursa organizacije (mjesto ulaska, broj i raspored istražnih staza itd.).

5. PLANIRANO VRIJEME IZVOĐENJA OPERACIJA

4.1. Planirani početak rada: godine

4.2. Planirani završetak rada: godine

4.3. Ukupno radnih dana:

U prilogu je dat opis planiranih aktivnosti na povezivanju sa lokalnom zajednicom i opis planiranih aktivnosti za svaku pojedinačnu CI ili SI.

Potpis ovlaštenog lica: _____
Pozicija:

Opis planiranih aktivnosti na povezivanju sa lokalnom zajednicom

(odgovorna osoba deminerske organizacije, način prikupljanja informacija od predstavnika lokalne zajednice i način informisanja istih o aktivnostima, način dokumentovanja, način izvještavanja BHMAC-u itd):

Opis planiranih aktivnosti za svaku pojedinačnu CI ili SI

(cilj CI ili SI, angažirani kapaciteti, planirani broj radnih dana, radno vrijeme, odmori, način rada interne kontrole, početak i kraj CI ili SI, mjesta ulaska u sumnjivu površinu, raspored i broj istražnih staza, tehničke metode itd.)

CI-1 (naziv):

CI-2 (naziv):

CI-3 (naziv):

SI-1 (naziv):

Deminerska organizacija

.....

Broj.....

Od.....20__ godine

Za: Ured/Kancelarija BHMACH

Poglavlje 3

Prilog B

SEDMIČNI IZVJEŠTAJ O AKTIVNOSTIMA TEHNIČKOG IZVIĐANJA ZA LAND RELEASE I ČIŠĆENJA ZA MSP.....

ZA ZAVRŠENU SEDMICU (datum) od ..... do ..... 20__ . godine

Red. broj	Ciljana ili sistematska istraga	Zadana površina (m ²)		Realizirano (m ²)		Ukupno realizirano (m ²)		Datum početka	Procijenjeni datum završetka	Pronađene mine/ESZR
		Istražne staze	Čišćenje	Istražne staze	Čišćenje	Istražne staze	Čišćenje			
(a)	(b)	(c)		(d)		(e)		(f)	(g)	(h)
1.	Opis toka aktivnosti : (da li se operacije odvijaju po planu, evidentirati sve odluke vezano za izmjenu plana, da li su pronađene mine očekivane ili ne, da li je uvedena nova tehnička metoda, itd)									
2.	Opis toka aktivnosti : (da li se operacije odvijaju po planu, evidentirati sve odluke vezano za izmjenu plana, da li su pronađene mine očekivane ili ne, da li je uvedena nova tehnička metoda, itd)									

NOVE INFORMACIJE O MINIRANOSTI PRIKUPLJENE NETEHNIČKIM METODAMA ZA MSP .....

Red. broj	
1.	Zapisnik o miniranju, informator, broj i raspored mina , itd.

.....
(odgovorna osoba dem. organizacije)

Objašnjenja za popunjavanje kolona:

(b)- Podaci o ciljanoj ili sistematskoj istrazi. (c)- Zadana (planirana) površina za rad u m². (d)- Navesti sedmičnu realizaciju u m². (e)- Navesti ukupnu realizaciju u m² (f)- Datum početka rada ili očekivani početak rada na pojedinačnoj ciljanoj ili sistematskoj istrazi. (g)- Procijenjeni datum završetka rada (ako je završen tačan datum završetka). (h)-vrsta i broj pronađenih mina/ESZR na svakoj ciljanoj ili sistematskoj istrazi posebno.

NAPOMENA: Tjedni/sedmični izvještaj šalju sve deminerske organizacije koje se bave tehničkim izviđanjem u BiH. Izvještaj se može poslati faksom, ili uručiti lično BHMACH-u svakog petka do 16,00 sati.

STRUČNI IZVJEŠTAJ O MINAMA I NUS-u

BR		PRVI DIO	
1.	Ime deminerske ili UES organizacije		Izjestio (ime i prezime), funkcija
2.	MSP		Datum izvještaja
3.	Najbliži grad		CI ili SI
4.	Naziv karte		List karte i broj
5.	Razmjera		Koordinate zadatka
DRUGI DIO			
6.	VRSTA UKLONJENIH PP MINA	Kom	OPIS ILI PRIMJEDBA
(a)			
(b)			
(c)			
(d)			
7.	VRSTA UKLONJENIH PT MINA	Kom	OPIS ILI PRIMJEDBA
(a)			
(b)			
(c)			
(d)			
8.	VRSTA UKLONJENOG NUS-a	Kom	OPIS ILI PRIMJEDBA
(a)			
(b)			
(c)			
(d)			
9.	BROJ UKLONJENIH MINA IZNENAĐENJA		

NAPOMENA: Ovaj izvještaj se popunjava i po potrebi prilaže uz *Izjavu* o čišćenju površine, ili Kombinovani izvještaj zadatka UES. Svi podaci se trebaju odnositi na ukupno očišćenu površinu ili zadatak UES. Fotografije treba koristiti kao dodatni dokaz opisu neidentifikovanih ili neobičnih eksplozivnih sredstava. Sve mine iznenađenja treba detaljno opisati na posebnom listu.

Broj:
Datum:

Na osnovu člana 36. Zakona o deminiranju u Bosni i Hercegovini (SG BiH br. 5/02) BHMAC izdaje:

UVJERENJE o izvršenim aktivnostima tehničkog izviđanja i čišćenja

Uvjerenje se odnosi na sljedeću lokaciju i priloženu dokumentaciju:

Naziv minski sumnjive površine (MSP)	
Općina	
Deminerska organizacija	
Ukupno očišćena površina u m ²	
Redukovana površina proglašena od strane BH MAC-a u m ²	

Centar za uklanjanje mina u Bosni i Hercegovini potvrđuje da su aktivnosti tehničkog izviđanja i čišćenja provedene prema ispod navedenom sadržaju:

R. br.	Sadržaj aktivnosti i kontrole kvaliteta
1.	Formiranje i izdavanje radnog zadatka izvršeno je od strane BHMAC-a nakon izvršene procedure netehničkog izviđanja.
2.	Deminerska organizacija je u toku rada poštovala zahtjeve Standarda za protivminske akcije u BiH i rad izvodila prema odobrenim standardnim operativnim procedurama (SOP-u).
3.	Mjere unutarnje kontrole kvaliteta u deminerskoj organizaciji sprovedene su prema procedurama u odobrenom SOP-u.
4.	Tokom izvođenja zadatka izvođen je stručni nadzor od strane inspeksijskih organa za osiguranje kvaliteta BHMAC-a. Greške koje su utvrđene u toku radova ispravljene su po zahtjevu inspekcije.

5.	Tokom stručnog nadzora kontrola kvaliteta uzorkovanjem, izvedena je prema Standardu za protivminske akcije u BiH – poglavlje Osiguranje kvaliteta, primjenom metode slučajnog odabira uzoraka. Prilikom uzorkovanja nisu nađene mine i ESZR do ugovorom određene dubine deminiranja, što je evidentovano u Završnom zapisniku o stručnom nadzoru obavljenog deminerskog zadatka.
6.	O preuzimanju očišćene površine sastavljen je Zapisnik sa izjavom o čišćenju, službenim deklaracijama i priložima koji ukazuju na kvalitetan završetak radova od strane deminerske organizacije.

DIREKTOR

Na osnovu člana 35. Zakona o deminiranju u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH”, broj 5/02), Centar za uklanjanje mina u Bosni i Hercegovini i izvođač radova (deminerska organizacija) sastavljaju:

Z A P I S N I K
o izvršenim aktivnostima čišćenja

Sastavni dio ovog zapisnika čine:

- I- Izjava deminerske organizacije**
- II- Službene deklaracije o izvršenim aktivnostima**
- III- Prilozi**

I - IZJAVA DEMINERSKE ORGANIZACIJE	
1. Naziv deminerske organizacije	
2. Izjavu sastavio: (operativni oficir ili program-menadžer)	
3. Naziv MSP (minski sumnjive površine)	
4. Naziv CI/Sli (lokacija za ciljanu/ sistematsku istragu)	
5. Karta (naziv-broj plana ili karte, razmjer i godina izdanja)	
6. Koordinatni sistem	☐ UTM ☐ Gaus Kruger
7. Koordinate ulaska u sumnjivu površinu	Y= X=
8. Datum početka /datum završetka radova	
9. Korištene metode rada	Manuelna ☐ Mašinska ☐ Pregiranje ☐
10. Očišćena površina u m ² po metodama rada <i>Ova površina je prikazana na skici (prilog e)</i>	Manuelno m ² Pregiranjem m ² Mašinska priprema m ²
11. Dubina pretrage u radnim i istražnim stazama u cm	cm
12. Metode interne kontrole kvaliteta	
13. Internu kontrolu kvaliteta obavio i veličina izvršenog internog uzorkovanja u m ²	

14. Vrste i količine <u>otkrivenih</u> ili aktiviranih mina/ESZR	
II- SLUŽBENE DEKLARACIJE	
PREDAJA OD STRANE DEMINERSKE ORGANIZACIJE	PREUZIMANJE OD STRANE CENTRA ZA UKLANJANJE MINA BiH
Izjavljujem da je čišćenje površine opisane ovim dokumentom (završnim izvještajem) izvršeno prema Standardu za protivminske akcije u BiH do navedene dubine. Ocjenjujem da je površina kvalitetno očišćena od mina/ESZR za sigurno korištenje i kao takvu je predajem BHMAC-u.	Ja ....., inspektor za KK BHMAC-a na osnovu vlastitih saznanja i kroz stručni nadzor zadatka od strane referenta za KK....., RU....., preuzimam navedenu očišćenu površinu (u ime BHMAC-a, jer su stručni nadzor i uzorkovanje pokazali da je čišćenje površine izvršeno u skladu sa zahtjevima Standarda za protivminske akcije u BiH. ..... (potpis inspektora)
15. Ime i položaj odgovorne osobe deminerske organizacije	16. Ime šefa ureda/kancelarije BHMAC-a
17. Potpis i pečat	18. Potpis i pečat
19. Datum predaje:..... Broj izjave.....	20. Datum preuzimanja:..... Broj zapisnika:.....

III- PRILOZI

A) Prilozi deminerske organizacije:

- a)-Spisak osoba odjeljenja (tima, sekcija) ili više njih koji su izvodili operacije sa funkcijama.
- b)-Pregled radnih dana i sati rada sa postignutim efektima po angažovanim odjeljenjima-sekcijama, timovima i grupama (podaci iz dnevnih izvještaja za deminere i prege, kao i poseban prilog za mehaničku pripremu ako je vršena).
- c)-Dnevni izvještaji (deminerskih timova, prega, mehaničke pripreme).
- d)-Pregled korištene opreme u primijenjenim metodama (naziv, vrsta – tip i količina).
- e)-Grafički prikaz (skica) očišćenih površina za datu CI – skica u razmjeri na geodetskim podlogama ili najkrupnijoj razmjeri topografske karte sa koordinatama lomnih tačaka i mjestima i koordinatama nađenih mina sa vrstom mine.
Ova skica treba da bude ovjerena od strane organizacije i potpisana od strane višeg samostalnog referenta za planiranje nadležnog RU/RK BH MMAC-a.
- f)-radna skica (skica napredovanja) kompanije
- g)-Fotokopije internih izvještaja o KK (osobe za OK organizacije).
- h)-Opis toka izvođenja aktivnosti (problemi u provođenju plana, greške utvrđene internom kontrolom kvaliteta, i kontrolom BHMAC-a i kako su iste riješene, usporedba nađenih mina sa poznatim podacima o miniranosti, odstupanja od izvedbenog plana sa obrazloženjima, nove informacije o miniranosti prikupljene u toku provođenja aktivnosti, sva zapažanja koja mogu koristiti za definisanje statusa tretiranih i susjenih površina, opis aktivnosti koja ukazuju na pouzdanost standardnog kvaliteta čišćenja i dr., te bitne fotografije koje to dokazuju).

Na osnovu člana 6. stav (1) tačka b) Zakona o deminiranju u BiH ("Službeni glasnik BiH", broj: 5/02), člana 3. tačka d), Odluke o osnivanju Komisije za deminiranje u BiH ("Službeni glasnik BiH", broj: 67/15), akta Centra za uklanjanje mina u BiH broj: DPA/02-02-3-2140/15 od 25.01.2016. godine, Komisija za deminiranje u BiH je konstatovala da je: Standard za protivmiske akcije u BiH, Poglavlje 3. Tehničko izviđanje u procesu vraćanja površine (Land Release), prošao proceduru usaglašavanja u BHMAC-u kao stručnom tijelu Komisije.

Komisija za deminiranje u BiH na sjednici održanoj 27.01.2016. godine, odobrila je Standard za protivmiske akcije u BiH, Poglavlje 3. Tehničko izviđanje u procesu vraćanja površine (Land Release).

Komisija za deminiranje u BiH
Suvad Džafić
Mladen Mrkaja
Blažen Kovač

